

Dawid Olewnicki, Justyna Rybak

Samodzielna Pracownia Organizacji i Ekonomiki Ogrodnictwa
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Rodzaje uprzedzeń właścicieli gospodarstw ogrodniczych do zrzeszania się w grupy producentów – przykład gminy Błędów

Wstęp

Rozwój grup producentów to przejaw integracji poziomej, a najważniejszą przesłanką wspólnego działania jest rozdrobnienie struktury agrarnej polskiego rolnictwa [Chlebicka, Falkowski, Wołek 2008]. Postępujące umiędzynarodowienie rynku oraz wzrost konkurencji wymaga od producentów coraz bardziej efektywnych metod produkcji i zarządzania gospodarstwem. Gąsiorek [2005] podkreśla, że wspólna działalność umożliwia ograniczenie udziału pośredników handlowych, a także oferowanie dużych jednolitych partii towaru. Podobnego zdania jest Rybak [2013], która do zalet zalicza dodatkowo obniżenie kosztów produkcji, zwiększenie siły oddziaływania na rynek oraz uzyskanie pozycji konkurencyjnej. Bieniek-Majka [2012] zaznacza, że wstępnie uznana grupa w pierwszych latach po zarejestrowaniu może korzystać z 75% dofinansowania do inwestycji. Mimo wspomnianych korzyści, nadal wielu producentów ma obawy przed wstąpieniem do grupy producentów.

Pomimo tego, że rozwój grup producentów w Polsce w ostatnich latach był dynamiczny, nadal istnieje wiele barier, które skutecznie zniechęcają producentów do wspólnego działania [Prus 2006]. Jak podkreśla Bieniek-Majka [2012], powołując się na badania przeprowadzone przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej, do najczęściej wskazywanych barier przez respondentów można zaliczyć bariery administracyjne. Również ważnym czynnikiem zniechęcającym producentów ogrodniczych do wspólnego działania jest większe wsparcie ze strony polityki fiskalnej dla grup producentów rolnych niż dla grup producentów owoców i warzyw. Grupy producentów rolnych zwolnione są z podatku dochodowego, jak i z podatku od nieruchomości. Szczególnie ten drugi podatek jest uciążliwy dla producentów owoców i warzyw, którzy posiadają o wiele więcej nieruchomości (chłodnie, hale produkcyjne) niż producenci rolni. Majewska i Klubisz [2012] zaznaczają, że bariery społeczno-psychologiczne mają również

istotny wpływ. Współczesny polski rolnik to wciąż jeszcze gospodarz, nie przedsiębiorca, zapominający o istniejącej konkurencji.

Parzonko [2000] wyróżnił bariery związane bezpośrednio z producentem ogrodniczym oraz bariery egzogeniczne. Według tego autora, producenci – ogrodnicy negatywnie nastawieni są co do składek członkowskich, które traktowane są jako uszczuplenie ich dochodów. Perepeczko [2000] za najistotniejszą barierę wspólnego działania uznaje niechęć do tworzenia więzi z innymi producentami. Rolnicy pragną zachować swoją niezależność, więc wolą samodzielnie gospodarować. W innych rolnikach widzą natomiast konkurenta, a nie współnika. Według Domagalskiej-Grędyś [2010], barierę stanowią także wymogi, jakie są stawiane przez grupę potencjalnym członkom dotyczące wielkości i jakości produkcji.

Celem badań było poznanie rodzajów uprzedzeń właścicieli gospodarstw ogrodniczych do zrzeszania się w grupy producentów w gminie Błędów. Zbadano czynniki stanowiące barierę do wspólnego działania. Określono także bodźce zachęcające producentów do przyłączania się do grupy.

Metodyka i materiały

Analizy w niniejszej pracy zostały przeprowadzone na podstawie badań ankietowych. Wybór badanego obszaru miał charakter celowy. W pierwszej kolejności przeprowadzono wywiad ustny wśród producentów, których gospodarstwa znajdowały się na terenie gminy Błędów, w województwie mazowieckim. Celem tego wywiadu było wyłonienie właścicieli nienależących do grupy producentów. Następnie kwestionariusz ankiety został skierowany do 85 właścicieli gospodarstw ogrodniczych, którzy w przeprowadzonym wcześniej wywiadzie deklarowali brak przynależenia do grupy. Spośród tych producentów jedynie pięćdziesięciu zgodziło się wziąć udział w badaniu ankietowym. Ankieta składała się z czternastu pytań dotyczących m.in. profilu gospodarstwa, kanałów zbytu produktów, znajomości zasad funkcjonowania grup producentów. Na końcu zawierała trzy pytania odnoszące się do płci, wieku oraz wykształcenia respondenta. Badania zostały przeprowadzone w 2012 roku.

Zbadano czy następujące czynniki, takie jak wiek respondentów, wielkość gospodarstwa oraz czas jego prowadzenia, mają wpływ na chęć przystąpienia do grupy producentów. Określono również pozostałe bodźce egzogeniczne motywujące producentów do zrzeszania się, jak również tworzące bariery w rozwoju grup producentów. Zjawiska charakteryzowano w sposób ilościowy za pomocą wskaźników procentowych oraz wielkości absolutnych. W celu ich wyliczenia

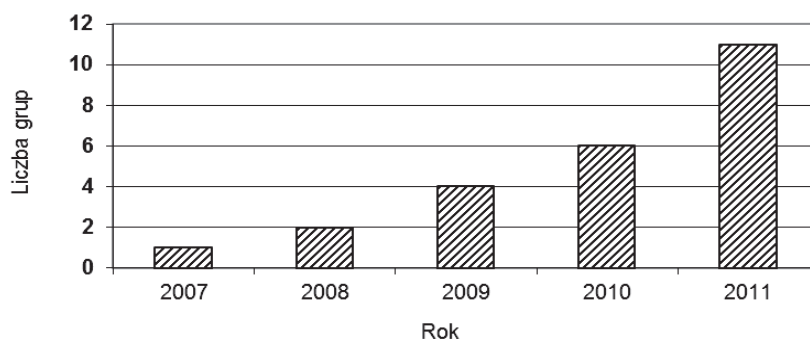
za 100% przyjęto wielkość grupy z badanej populacji, a w przypadku możliwości udzielenia kilku odpowiedzi – łączną sumę wszystkich wskazań. Do przedstawienia wyników użyto form graficznych (tabele oraz wykresy).

Wyniki badań

Gmina Błędów położona jest w centralnej Polsce, w południowo-zachodniej części województwa mazowieckiego, w powiecie grójeckim. Powierzchnia gminy wynosi 13 523 ha, stanowiąc znaczną część całego powiatu grójeckiego. Na terenie gminy zamieszkuje 8278 osób. Stopa bezrobocia w gminie wynosi 3%. Jest to typowy rejon sadowniczy, który posiada również największy procentowy udział w produkcji owoców w rejonie grójecko-wareckim, wynoszący około 28%. W rejonie tym dominują gospodarstwa typowo rodzinne. Wśród gatunków uprawianych drzew dominują jabłonie, wiśnie, czereśnie, śliwy. Uprawiane są również truskawki, borówka wysoka, brzoskwinie, a spośród warzyw także ogórki. Korzystne warunki klimatyczne tego regionu sprzyjają rozwojowi ogrodnictwa, głównie sadownictwa, z którego utrzymuje się 75% mieszkańców gminy [Raport o stanie gminy Błędów 2013].

Na terenie gminy Błędów proces zrzeszania producentów rozpoczął się w 2007 roku, kiedy to powstała pierwsza grupa. W kolejnym roku powstała druga grupa, a w ciągu dwóch dalszych lat utworzono następne dwie. Istotny wzrost liczby grup producentów nastąpił w 2011 roku, gdyż powstały kolejne cztery. W tym roku działało już dziesięć wstępnie uznanych grup oraz jedna organizacja producentów owoców i warzyw (rys. 1). Prawie wszystkie grupy, bo aż dziewięć, zajmowało się produkcją owoców, a jedynie jedna grupa, oprócz produkcji owoców, prowadziła również produkcję warzyw. Wszystkie grupy producentów zarejestrowane są jako spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Zrzeszają one łącznie 195 producentów owoców i warzyw. Pierwsza grupa, która powstała w 2007 roku otrzymała w 2011 roku status uznanej organizacji producentów owoców i warzyw, zrzeszając 62 producentów. Jest obecnie jedyną uznaną organizacją, która funkcjonuje na terenie gminy. Zajmuje się ona produkcją owoców oraz warzyw. Jest to spółka z ograniczoną odpowiedzialnością.

Stosunkowo duża liczba grup producentów na terenie gminy Błędów daje okazję niezrzeszonym producentom do zapoznania się z korzyściami wynikającymi ze wspólnego działania. Z przeprowadzonych badań wynika, że wszyscy ankietowani producenci wiedzą o istnieniu grup producentów na terenie gminy Błędów, natomiast ogólny zakres ich działania oraz korzyści płynące z przynależności zna 84% respondentów. Ankietowani właściciele gospodarstw ogrodniczych z terenu gminy Błędów za najważniejszy powód

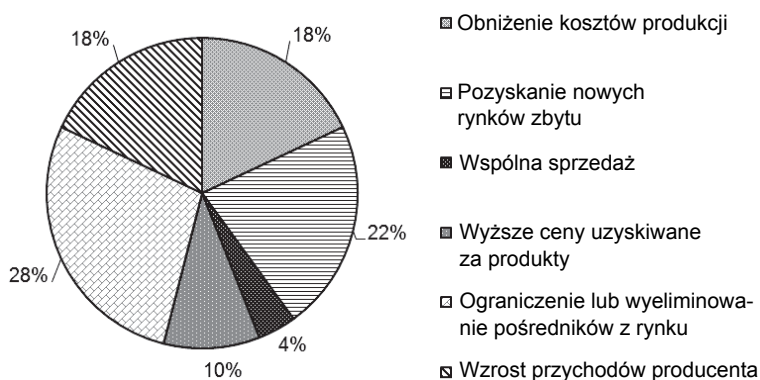

Rysunek 1

Liczba grup producentów na terenie gminy Błędów w latach 2007–2011

Źródło: Opracowanie na podstawie: [Rybak 2013].

zrzeszania się producentów w grupy uznają ograniczenie lub wyeliminowanie pośredników z rynku. Tak wskazało 28% respondentów. Dla 22% respondentów możliwość pozyskania nowych rynków zbytu jest również czynnikiem sprzyjającym powstawaniu grup. Możliwość obniżenia kosztów produkcji, a także wzrost dochodów wskazało po 18% badanych, zaś 10% ankietowanych uznało uzyskiwanie wyższych cen za produkty. Jedynie dla 4% respondentów wspólna sprzedaż jest czynnikiem determinującym rozwój grup (rys. 2). Pomimo relatywnie wysokiego udziału osób znających

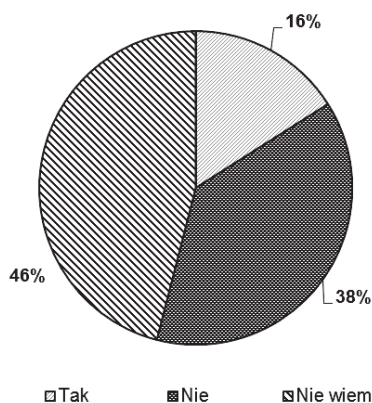

Rysunek 2

Przyczyny rozwoju grup producentów w opinii niezrzeszonych respondentów [%]

Źródło: Opracowanie na podstawie [Rybak 2013].

zasady funkcjonowania grup producentów, a także korzyści wynikających z członkostwa, jedynie 16% spośród ankietowanych chciałoby przystąpić w przyszłości do grupy producenckiej, 38% nie chce w ogóle należeć do takiej organizacji, natomiast prawie połowa respondentów jest niezdecydowana (rys. 3).

Rysunek 3

Chęć przystąpienia do grupy producentów w opinii respondentów [%]

Źródło: Opracowanie na podstawie [Rybak 2013].

Z przeprowadzonych badań wynika, że na chęć przystąpienia do grupy producentów szczególnie istotny wpływ mają takie czynniki, jak wiek respondentów, a także okres prowadzenia gospodarstwa. Mniejsze znaczenie ma natomiast jego wielkość. Respondenci prowadzący gospodarstwo najkrócej, do 5 lat, najczęściej są zdecydowani i chcą przystąpić do grupy. Tak wskazało 88% z nich. Im dłuższy okres prowadzenia gospodarstwa, tym bardziej spada chęć przystąpienia do grupy, a pojawia niechęć lub niezdecydowanie. Wśród osób prowadzących gospodarstwo powyżej 10 lat, aż 40% nie chce przystąpić do grupy, a 48% jest niezdecydowanych. Przeprowadzone analizy ukazały również istotną zależność wśród respondentów, z której wynika, że im wyższy wiek ankietowanego, tym więcej pojawia się wątpliwości odnośnie przystąpienia do grupy. Wśród ankietowanych w wieku powyżej 50 lat, aż 89% nie wie czy chce przystąpić do grupy. Niewiele mniej niezdecydowanych respondentów, bo aż 68% jest w wieku od 41 do 50 lat. Należy wyraźnie podkreślić, że pomimo tego iż respondenci w wieku od 18 do 30 lat stanowili jedynie 10% badanej populacji ich preferencje skierowane są wyraźnie w kierunku przystąpienia do grupy, na co wskazało 80% z nich (tab. 1).

Tabela 1

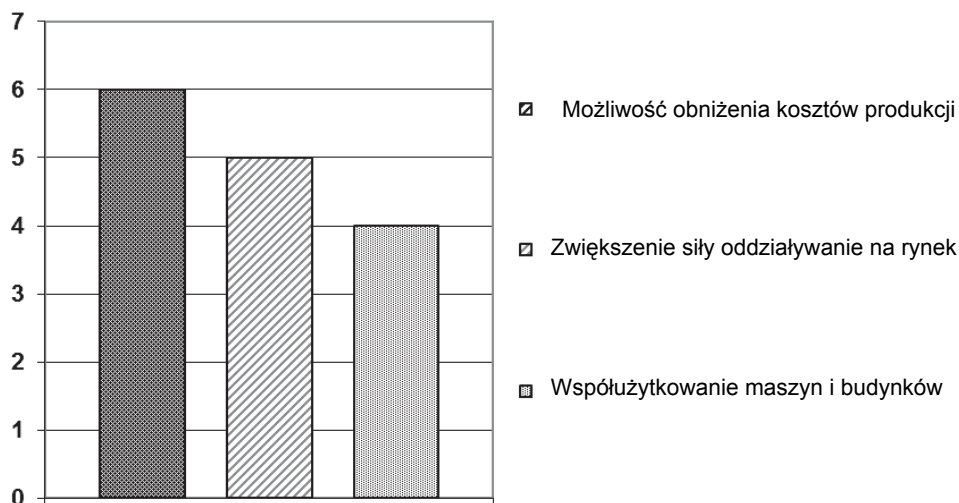
Chęć przystąpienia do grupy producentów w zależności od wybranych czynników charakteryzujących respondenta i jego gospodarstwo [%]

Wyszczególnienie	Liczba respondentów	Udział respondentów (suma w danej grupie = 100%)	Tak	Nie	Nie wiem
Wielkość gospodarstwa [ha]			Suma wskazań w danym kryterium = 100%		
1–5	8	16	13	38	50
6–10	17	34	24	18	59
11–20	25	50	8	52	40
Okres prowadzenia gospodarstwa					
do 5 lat	8	16	88	–	13
6–10 lat	17	34	18	12	71
> 10 lat	25	50	12	40	48
Wiek respondenta					
18–30 lat	5	10	80	–	20
31–40 lat	11	22	18	36	45
41–50 lat	25	50	–	32	68
> 50 lat	9	18	11	–	89

Źródło: Opracowanie własne według badań ankietowych.

Spośród wszystkich 8 respondentów (16% ogółu badanych) wyrażających chęć przynależenia do grupy, 6 jako główny powód przystąpienia wskazało możliwość obniżenia kosztów produkcji. Możliwość zwiększenia siły oddziaływania na rynek podkreśliło 5 respondentów, zaś współużytkowanie maszyn 4 (rys. 4). Badani producenci uznali także, że dzięki grupie producentów będą mieli lepszy dostęp do doradztwa, pozyskają dodatkowe środki na modernizację swoich gospodarstw, a także znajdą zbyt na swoje produkty.

Respondenci niezdecydowani lub wyrażający niechęć do przystąpienia do grupy producentów (42 osoby), za największą przeszkodę w zrzeszaniu się uznali zbyt duży wkład pieniężny, jaki musieliby ponieść z chwilą przystąpienia do grupy. Tak wskazało 71% respondentów z tych dwóch grup. Na zbyt dużą biurokrację i formalności związane z przystąpieniem do grupy zwróciło uwagę 70% badanych.

Rysunek 4

Czynniki motywujące producentów do przynależenia do grupy producentów* (liczba ankietowanych)**

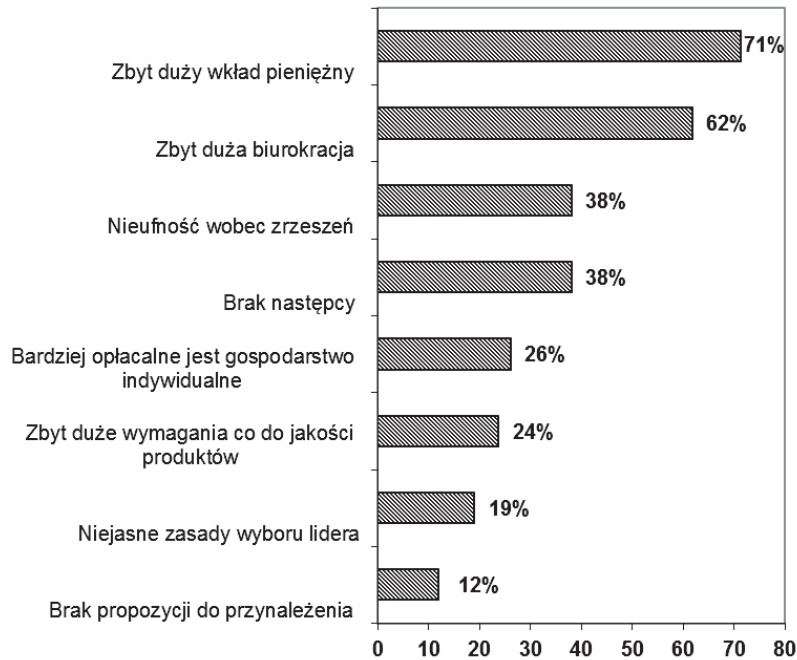
*Suma wszystkich wskazań respondentów.

**Ze względu na mały udział respondentów deklarujących chęć przynależenia do grupy producentów (16% ogółu), ich opinie zostały przedstawione w wartościach bezwzględnych.

Źródło: Opracowanie na podstawie: [Rybak 2013].

Ważną barierą przystąpienia do grupy jest także brak zaufania wobec zrzeszeń i innych producentów, a także brak następcy, na co wskazało po 38% ankietowanych. Dla 26% respondentów indywidualne prowadzenie gospodarstwa i zarządzanie nim jest bardziej opłacalne niż w ramach grupy. Zbyt duże wymagania co do jakości produkowanych artykułów są natomiast przeszkodą dla 24% ankietowanych. Dla 19% producentów niejasny wybór lidera grupy stanowi także przeszkodę w zrzeszaniu się. Tylko niewielka liczba badanych uznała, iż powodem nieprzynależenia do grupy jest brak propozycji i zaproszenia do przystąpienia ze strony zarządu grupy (rys. 5).

Spośród możliwych działań służących zachęceniu producentów do zrzeszania się, 55% respondentów wskazało zwiększenie pomocy finansowej. Nieznaczna część badanych, bo 17% jako formę zachęty uznałoby pomoc ze strony instytucji np. Ośrodków Doradztwa Rolniczego przy kompletowaniu dokumentów. Dla 14% respondentów dodatkowym czynnikiem zachęcającym do przynależenia do grupy byłyby szkolenia o tematyce funkcjonowania grup. Należy jednocześnie podkreślić, że dla 33% ankietowanych żadna forma pomocy nie byłaby zachęcająca do przystąpienia do grupy (rys. 6).

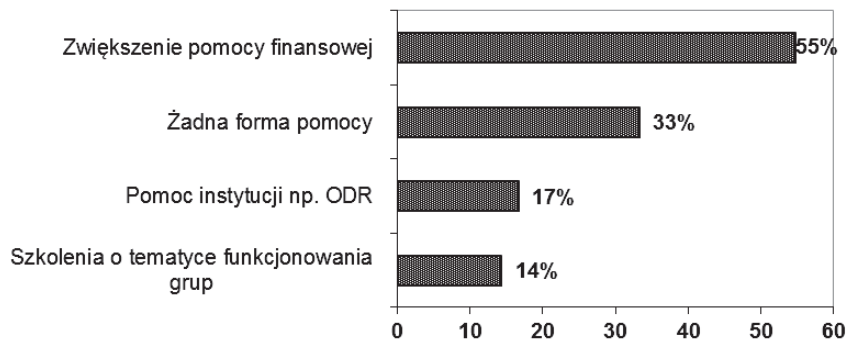

Rysunek 5

Powody nieprzynależenia do grupy producentów [%]*

*Za 100% przyjęto sumę wszystkich wskazań respondentów deklarujących niechęć do przystąpienia do grupy oraz niezdecydowanych

Źródło: Opracowanie na podstawie: [Rybak 2013].

Rysunek 6

Czynniki zachęcające do przynależenia do grupy producentów [%]*

* Za 100% przyjęto sumę wszystkich wskazań respondentów deklarujących niechęć do przystąpienia do grupy oraz niezdecydowanych.

Źródło: Opracowanie na podstawie: [Rybak 2013].

Wnioski

Pomimo systematycznego powstawania nowych grup na terenie gminy Błędów 38% ankietowanych nieprzynależących do grupy nadal nie chce się zrzeszyć, prawie połowa jest niezdecydowana, natomiast jedynie 16% wyraża chęć do członkostwa w grupie. Z przeprowadzonych badań wynika, że na chęć przystąpienia do grupy producentów szczególnie istotny wpływ mają takie czynniki, jak wiek respondentów, a także okres prowadzenia gospodarstwa. Respondenci prowadzący gospodarstwo najkrócej, do 5 lat, najczęściej są zdecydowani odnośnie przystąpienia do grupy, na co wskazało aż 88% z nich. Przeprowadzone analizy ukazały również istotną zależność wśród respondentów, z której wynika, że im wyższy wiek ankietowanego, tym więcej pojawia się wątpliwości odnośnie przystąpienia do grupy. Wśród ankietowanych w wieku powyżej 50 lat, aż 89% nie wie, czy chce przystąpić do grupy. Do istotnych czynników zniechęcających producentów ogrodniczych do zrzeszania się w grupy należą czynniki o charakterze ekonomicznym. Spośród ankietowanych producentów wyrażających niechęć do przystąpienia do grupy oraz niezdecydowanych, aż 71% podkreśliło obawę co do zbyt dużego wkładu pieniężnego, jaki musieliby ponieść z chwilą przystąpienia do grupy i związane z tym ryzyko. Do czynników stanowiących barierę zrzeszania można zaliczyć również czynniki formalno-prawne. Respondenci w tym przypadku wskazywali na dużą biurokrację (70% badanych) oraz niejasne zasady wyboru lidera grupy (19%). Istotny wpływ na nieprzynależenie do grupy producentów mają czynniki o charakterze psychologiczno-społecznym, w których to główną rolę odgrywa osobowość właścicieli gospodarstw oraz same podejście do wspólnego gospodarowania. Znaczna część respondentów, bo aż 38% jest nieufna wobec zrzeszeń, 26% ankietowanych uważa zaś, że bardziej opłacalne jest prowadzenie gospodarstwa indywidualnie niż razem z innymi producentami.

Czynnikiem zachęcającym do przystąpienia do grupy producentów może być zwiększenie pomocy finansowej, dodatkowe szkolenia na temat funkcjonowania grup, a także pomoc przy kompletowaniu potrzebnych dokumentów. Z przeprowadzonych badań wynika, iż pomimo różnych zachęt i działań podejmowanych przez instytucje państwowe żadna z oferowanych form pomocy nie zachęci do wspólnego działania 34% respondentów.

Literatura

BIENIEK-MAJKA M. 2012: *Korzyści i bariery tworzenia grup producentów owoców i warzyw*, Roczniki Ekonomiczne Kujawsko-Pomorskiej Szkoły Wyższej w Bydgoszczy, nr 4, s. 11–19.

- CHLEBICKA A., FAŁKOWSKI J., WOŁEK T. 2008: *Powstawanie grup producentów rolnych a zmienność cen*, Zagadnienia Ekonomiki Rolnej nr 2, s. 59–71.
- DOMAGALSKA-GRĘDYS M. 2010: *Współpraca i rozwój zrzeszonych gospodarstw rolnych w ujęciu norm prawnych*, Roczniki Naukowe SERiA Vol. XII, nr 3, s. 61–66.
- GĄSIÓREK P. 2005: *Atuty, bariery i perspektywy samoorganizowania się producentów rolnych w województwie podlaskim*, Zagadnienia Doradztwa Rolniczego nr 3/4, s. 66–75.
- MAJEWSKA M., KLIBISZ K. 2012: *Wybrane bariery rozwoju grup producentów rolnych w Polsce*, Zarządzanie i Finanse, Prace i Materiały Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego, nr 1/2, s. 425–435.
- PARZONKO A.J. 2000: *Szanse i bariery powstawania i rozwoju rolniczych grup producenckich*, Zeszyty Naukowe SGGW, Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej nr 39, s. 53–65.
- PEREPECZKO B. 2000: *Trudności zespołowej przedsiębiorczości polskich rolników – między wspólnotą a zrzeszeniem*, [w]: *Rola doradztwa rolniczego w rozwoju przedsiębiorczości zespołowej rolników*, (red.) Izabella Sikorska-Wolak, Krystyna Krzyżanowska, Wydawnictwo SGGW, Warszawa.
- PRUS P. 2006: *Opinie rolników na temat współpracy w ramach grup producentów rolnych*, Zeszyty Naukowe SERiA, Vol. VIII, nr 1, s. 150–153.
- Raport o stanie gminy Błędów 2013, www.bledow.pl (dostęp: 24.01.2013).
- RYBAK J. 2013: *Przyczyny uprzedzeń ogrodników do zrzeszania się w grupy producentów na przykładzie gminy Błędów*, praca inżynierska, SGGW w Warszawie.

The Types of Prejudices Among Horticultural Farmers Discouraging Them from Self-Organizing in Producer Groups – the Example of Błędów Community

Abstract

Producer groups are a form of integration of horticultural producers. The main advantages resulting from the association include lowering production costs, increasing the impact on the market and gaining competitive advantage. Despite these benefits, many producers still do not want to associate.

The aim of this study was to investigate the types of prejudices discouraging horticultural farm owners from organizing themselves in groups of producers in the community of Błędów. The study was conducted in 2012, among the owners of horticultural businesses, not belonging to the producer groups. The factors that may act as a barrier to joint action were examined. According to the survey, 38% of respondents do not want to belong to a group, more than half of respondents are undecided, while only 16% expressed a desire for membership in the group. The main barriers of association may include economic, administrative, and psychological factors.